

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2020. június 12.
(OR. en)

8514/20

DISINFO 8
HYBRID 10

FEDŐLAP

Küldi:	az Európai Bizottság főtitkára részéről Jordi AYET PUIGARNAU igazgató
Az átvétel dátuma:	2020. június 11.
Címzett:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, az Európai Unió Tanácsának főtitkára
Biz. dok. sz.:	JOIN(2020) 8 final
Tárgy:	KÖZÖS KÖZLEMÉNY AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, AZ EURÓPAI TANÁCSNAK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK A Covid19-cel kapcsolatos dezinformáció kezelése – lássuk a valós tényeket

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a JOIN(2020) 8 final számú dokumentumot.

Melléklet: JOIN(2020) 8 final

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

AZ UNIÓ KÜLÜGYI ÉS
BIZTONSÁGPOLITIKAI
FŐKÉPVISELŐJE

Brüsszel, 2020.6.10.
JOIN(2020) 8 final

**KÖZÖS KÖZLEMÉNY AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, AZ EURÓPAI
TANÁCSNAK, A TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS
BIZOTTSÁGNAK ÉS A RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

A Covid19-cel kapcsolatos dezinformáció kezelése – lássuk a valós tényeket

[...]

BEVEZETÉS

A Covid19-világjárványt (koronavírus-járvány) példa nélkül álló „infodémia”¹ kíséri. A vírussal kapcsolatos, gyakran hamis vagy pontatlan és a közösségi médiában szélesebben terjedő információáradat² – az Egészségügyi Világszervezet (WHO) szerint – zavart és bizalmatlanságot kelthet, és alááshatja a hatékony népegészségügyi válaszingázkedéseket.

Az infodémia az emberek legelemibb szorongásaiból táplálkozik. A kijárási korlátozások milliókat kényszerítettek a négy fal közé, aminek következtében az emberek egyre nagyobb mértékben vették igénybe a közösségi médiát – többek között információszerzési eszközként –, ugyanakkor az online platformok, a tényellenőrzők és a közösségi médiát használók hamis vagy félrevezető bejegyzések millióiról számolnak be³. Mivel a vírus teljesen új jelenség, a vele kapcsolatos ismeretek hiányosságai ideális táptalajnak bizonyultak a hamis vagy félrevezető narratívák terjedéséhez.

A dezinformációval szembeni cselekvési tervre⁴ építve a kialakult helyzet összehangoltabb, demokratikus értékeinket érvényesítő fellépést tesz szükségessé a nyitott társadalmakat fenyegető kockázatok kezelése érdekében. Közös értékeink és demokratikus intézményeink – köztük a véleménynyilvánítás szabadsága, valamint a szabad és plurális média – kulcsfontosságúak társadalmainknak a Covid19-világjárvány kihívásaival szembeni ellenálló képessége szempontjából.

Az Európai Tanács tagjainak⁵ és az uniós külügyminisztereknek⁶ a felhívására, valamint az Európai Parlament aggályaira reagálva ez a közös közlemény a koronavírus-járványt övező dezinformációra adott azonnali válaszra összpontosít, megvizsgálva a már megtett lépéseket és a további konkrét intézkedéseket, amelyek a meglévő erőforrásokat kihasználva gyorsan megvalósíthatók.

Emellett kiemeli azokat a területeket, ahol a válság alapvető kihívásokat tárt fel, amelyeket a válság alakulásával párhuzamosan tovább kell értékelni, és be kell ágyazni a demokrácia megerősítésére vonatkozó tágabb megközelítésbe, amelyet a von der Leyen elnök politikai iránymutatásában⁷ bejelentettek szerint az európai demokráciát szolgáló cselekvési terv

¹ A fogalmat a WHO használta, és a következőképpen határozta meg: „az infodémia egy problémával kapcsolatos túlzott információáradat, amely megnehezíti a megoldás azonosítását. Magában foglalja az egészségügyi szükséghelyzet során terjedő félretájékoztatást, dezinformációt és pletykákat. Az infodémia hátráltathatja a hatékony népegészségügyi válaszingázkedéseket, továbbá zavart és bizonytalanságot kelthet az emberek körében”; https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200305-sitrep-45-covid-19.pdf?sfvrsn=ed2ba78b_4.

² Az Európai Bizottság napi médiafigyelő tevékenységéből kiderül, hogy a Covid19-cel több százezer cikk foglalkozik (https://ec.europa.eu/jrc/en/covid-19-media-surveillance?solsort=ds_created%20desc), és világszerte több milliószor említik a közösségi médiában.

³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/corona_fighting_disinformation.pdf

⁴ JOIN(2018) 36 final, 2018. december 5.

⁵ 2020. március 26-án az Európai Tanács tagjai együttes nyilatkozatot fogadtak el, amelyben kötelezettséget vállaltak arra, hogy az intézkedéseikről való átlátható, időszerű és tényeken alapuló kommunikációval határozottan fellépnek a dezinformáció ellen, ezzel is erősítve társadalmaink ellenálló képességét. Felkérték továbbá a Bizottságot és a főképviselőt, hogy teljes körűen vegyenek részt ebben a munkában, és számoljanak be a közös erőfeszítésekről a Tanácsnak. <https://www.consilium.europa.eu/media/43087/26-vc-euco-statement-hu.pdf>

⁶ Az EU külügyminiszterei 2020. április 3-án hangot adtak a félretájékoztatással és a dezinformációval kapcsolatos aggodalmaiknak, és egyetértettek abban, hogy folytatni kell a küzdelmet a társadalmakra, az emberek életére és a népegészségügyre gyakorolt kedvezőtlen hatásokkal szemben. Hangsúlyozták, hogy az uniós intézmények, a tagállamok és a közösségi média közötti szoros együttműködés révén fokozni kell a dezinformáció elleni küzdelemre irányuló közös erőfeszítéseket. <https://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/fac/2020/04/03/>

⁷ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_hu.pdf

fog meghatározni. E közlemény célja a dezinformáció elleni küzdelemre, valamint a folyamatosan változó fenyegetésekhez és manipulációkhoz való alkalmazkodásra irányuló uniós munka megerősítése, továbbá a szabad és független média támogatása. A digitális szolgáltatásokról szóló új jogszabály⁸, amely a digitális szolgáltatásokat szabályozza, ennek az átfogó megközelítésnek a részét képezi.

Az EU eddigi fellépése a dezinformációval szemben

Az Európai Bizottság és a főképviselő 2018-ban ismertette a dezinformációval szembeni fellépésre vonatkozó megközelítését⁹. A dezinformációval szembeni cselekvési terv az európai értékekben és alapvető jogokban, különösen a véleménynyilvánítás szabadságában gyökerezik. A társadalom egészét felölelő megközelítést vázol fel, megerősítve az együttműködést az olyan kulcsszereplők között, mint a hatóságok, az újságírók, a kutatók, a tényellenőrzők, az online platformok és a civil társadalom. A cselekvési terv az Európai Külügyi Szolgálat (EKSZ) által az Oroszországból eredő dezinformációs kampányok kezelése céljából létrehozott keleti stratégiai kommunikációval foglalkozó munkacsoport 2015 óta szerzett tapasztalataira épül.¹⁰ A 2018. évi cselekvési terv fontos része volt a platformok arra való ösztönzése, hogy hajtsák végre a dezinformáció visszaszorítását célzó önszabályozási gyakorlati kódexet, amelyet a Bizottság 2018. áprilisi közleményét¹¹ követően fogadtak el. 2019 márciusában riasztási rendszer jött létre, amely összekapcsolja az uniós intézmények és a tagállamok dezinformációval foglalkozó szakértőit, és megkönnyíti az elemzések és a bevált gyakorlatok megosztását a kormányok között, például a proaktív kommunikáció és a hatékony reagálás terén. A cselekvési terv másik kulcseleme a nemzetközi együttműködés szorosabbra fűzése, például a G7-csoport és az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) keretében. Emellett az Európai Bizottság és az Európai Parlament aktív kommunikációs politikát alakított ki, és „mítoszromboló” munkába kezdett, amely regionális és helyi szintű tevékenységeket is magában foglal.

1. A COVID19-INFODÉMIA FŐ KIHÍVÁSAI ÉS A KEZELÉSÜKET CÉLZÓ KÖVETKEZŐ LÉPÉSEK

A Covid19-infodémia gyors reagálást tett szükségessé az EU és a tagállamok részéről. A dezinformáció súlyos következményekkel járhat: azt eredményezheti, hogy az emberek a hivatalos egészségügyi tanácsokat figyelmen kívül hagyva kockázatos magatartást tanúsítanak, vagy káros hatást gyakorolhat demokratikus intézményeinkre, társadalmainkra, valamint gazdasági és pénzügyi helyzetünkre. A válság új kockázatok előtt nyitotta meg az utat: a demokráciáinkat, valamint az EU, illetve a nemzeti és a regionális hatóságok hitelességét aláásni próbáló külföldi és hazai szereplők célzott dezinformációs kampányain túlmenően a polgárok akár kizsákmányolás vagy bűncselekmények áldozataivá is válhatnak. A dezinformáció, a félretájékoztatás és a külföldi befolyásgyakorlási műveletek elleni küzdelem jegyében – amelynek eszköztárába

⁸ A nyilvános konzultáció folyamatban van: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_20_962

⁹ A 2018. évi dezinformációval szembeni cselekvési terv (JOIN(2018) 36 final, 2018. december 5.) az „Európai megközelítés az online félretájékoztatás kezelésére” című bizottsági közleményben (COM(2018) 236 final, 2018. április 26.) meghatározott szakpolitikai megközelítésre épül.

¹⁰ A munkacsoport kommunikációs termékeket és kampányokat dolgoz ki, amelyek célja az uniós szakpolitikák jobb megismertetése a keleti partnerországokban (Örményország, Azerbajdzsán, Belarusz, Grúzia, Moldova és Ukrajna). Támogatja továbbá a régió médiakörnyezetének megerősítésére irányuló szélesebb körű uniós erőfeszítéseket. Beszámol a dezinformációs tendenciákról és elemzi azokat, elmagyarázza és felfedi a dezinformációs narratívákat, valamint felhívja a figyelmet az orosz államból és orosz forrásokból érkező dezinformációra.

¹¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>

a proaktív és pozitív kommunikációra is beletartozik – latba kell venni az EU minden meglévő eszközét, és mozgósítani kell a tagállami illetékes hatóságokat, a civil társadalmat, a közösségimédia-platformokat és a nemzetközi partnereket a polgárok ellenálló képességének javítása érdekében¹². E tevékenység során maradéktalanul tiszteletben kell tartani a véleménynyilvánítás szabadságát és más alapvető jogokat csakúgy, mint a demokratikus értékeket.

A Covid19-válság kapcsán előállt helyzet összetettségét jól szemlélteti a példák alábbi, nem kimerítő listája:

- A terjedő információk között található veszélyes megtévesztések és hamis állításokat tartalmazó, félrevezető egészségügyi információk (például „a kézmosás nem segít” vagy „a koronavírus csak az idősekre jelent veszélyt”). Az ilyen tartalmak nem feltétlenül jogellenesek, ám közvetlenül veszélyeztethetik az emberek életét, és súlyosan alááshatják a világjárvány megfékezését célzó erőfeszítéseket. Az egyik válasz az, hogy a kulcsszereplők – így a hatóságok, a média, az újságírók, az online platformok, a tényellenőrzők és a civil társadalom – hiteles és könnyen elérhető egészségügyi tartalmakat bocsátanak rendelkezésre. További lehetőség, hogy javítjuk az ilyen dezinformáció felismerésének és kezelésének képességét a polgárok körében. Amennyiben az ilyen magatartás jogellenes, azt az illetékes hatóságoknak az alkalmazandó jogi normákkal összhangban kell kezelniük.
- Az olyan összeesküvés-elméletek, amelyek veszélyeztethetik az emberi egészséget, károsíthatják társadalmaink kohézióját és nyilvános erőszakhoz és társadalmi zavargáshoz vezethetnek (például összeesküvés-elméletek és mítoszok a Covid19-et terjesztő 5G létesítményekről, amelyek hatására antennatornyokat rongálnak meg, vagy egy adott etnikai vagy vallási csoportról mint a Covid19 terjedésének okáról, például a Covid19-cel kapcsolatos antiszemita tartalmak aggasztó térnyerése), a társadalom egészétől – az illetékes hatóságokat, a médiát, az újságírókat, a tényellenőrzőket, a civil társadalmat és az online platformokat is beleértve – megerősített szerepvállalást követelnek meg, ami kiterjed például a tévhit gyors eloszlására, az érintett tartalmak hátrasorolására és esetleges eltávolítására vagy a felhasználói fiókok elleni fellépésre.
- A jogellenes gyűlöletbeszédre (például a Covid19 terjedéséért egy adott etnikai vagy vallási csoportot okoló dezinformáció, így a Covid19-cel kapcsolatos rasszista és xenofób tartalmak aggasztó gyarapodásának eredményeként) a jogellenes tartalmak platformok és hatóságok általi eltávolításával kapcsolatos szabályok, valamint az illetékes hatóságok által végrehajtandó tagállami büntetőjogi intézkedések vonatkoznak, összhangban az illegális online tartalom hatékony kezelésére irányuló intézkedésekről szóló ajánlással¹³.
- A fogyasztók megtévesztése (például „csodaszerek” árusítása az egészségre vonatkozó, megalapozatlan állítások kíséretében) jogellenes, és a fogyasztóvédelmi hatóságoknak, valamint az online platformoknak fel kell lépniük az ilyen gyakorlatokkal szemben.
- A kiberbűnözés (például a rosszindulatú szoftverek terjesztése céljából a Covid19-hez kapcsolódó linkeket használó feltörés/adathalászat) megköveteli a bűnüldöző

¹² A dezinformációra adott uniós válasza vonatkozó további tényszerű információkért látogasson el a következő weboldalakra: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/corona_fighting_disinformation.pdf
https://eeas.europa.eu/topics/countering-disinformation_en.

¹³ A Bizottság 2018. március 1-jei ajánlása az illegális online tartalom hatékony kezelésére irányuló intézkedésekről (C(2018) 1177 final).

hatóságok közvetlen fellépését és a polgárok tudatosságát növelő kampányok megvalósítását¹⁴.

- Az Unióban, annak szomszédságában és világszerte a Covid19-hez kapcsolódó célzott befolyásgyakorlási műveletekben és dezinformációs kampányokban érintett külföldi szereplők és egyes harmadik országok, különösen Oroszország¹⁵ és Kína¹⁶, megkísérlik aláásni a demokratikus párbeszédet és elmélyíteni a társadalmi polarizációt, és ezzel egyidejűleg jobb fényben feltüntetni magukat a Covid19 összefüggésében.

Ennek fényében a válságból levont egyik tanulság az, hogy egyértelműen különbséget kell tenni az infodémia keretében napvilágra kerülő hamis vagy félrevezető tartalmak különböző formái között, és megfelelő válaszokat kell kialakítani. E célból először is különbséget kell tenni a jogszabály által meghatározott jogellenes tartalom és a káros, ám nem jogellenes tartalom között. Másodszor meg kell határozni, hogy fennáll-e a megtévesztés vagy a közérdeknek való károkozás, illetve a gazdasági haszonszerzés szándéka. Ilyen szándék hiányában – például amikor a polgárok tudtukon kívül, jóhiszeműen osztanak meg hamis információkat barátaikkal és családjukkal – az érintett tartalom félretájékoztatásnak tekinthető. Ezzel szemben – a 2018. áprilisi bizottsági közleményben¹⁷ meghatározottak szerint – az ilyen szándék megléte esetén a tartalom dezinformációnak minősül.

A harmadik országbeli szereplők befolyásgyakorlási műveleteik során számos módszert – többek között a fent említett technikákat — alkalmazhatnak különböző kombinációkban. Ebben az értelemben a dezinformáció egy befolyásgyakorlási művelet részét képezheti. Gyakran a manipulatív beavatkozás¹⁸ más módjait és taktikáit alkalmazzák, mint például manipulatív magatartás révén történő felerősítés, hamis vagy nem hiteles felhasználói fiókok összehangolt használata, robotok és a tartalom népszerűségét mesterségesen fokozó egyéb módszerek. Az ilyen összehangolt fellépés felfedi a hamis vagy félrevezető információk károkozási célú felhasználásának szándékát.

A kár mértékétől, a szándéktól, a terjesztés formájától, az érintett szereplőktől és azok eredetétől függően a társadalom egésze részéről kalibrált válasza van szükség. A félretájékoztatás tehát célirányos cáfolatok, mítoszrombolás és médiatudatossági kezdeményezések révén kezelhető; ezzel szemben a dezinformáció kezelése más eszközöket követel meg, ideértve a kormányok által hozott intézkedéseket is, amint azt többek között a dezinformációval szembeni cselekvési terv is kifejti. A platformoknak vissza kell szorítaniuk az összehangolt manipulatív magatartást, és növelniük kell a rosszindulatú befolyásgyakorlási műveletek átláthatóságát.

¹⁴ Bár a dezinformáció önmagában nem tekinthető bűncselekménynek, néhány aspektusa kapcsolódhat a bűnözéshez. Az Europol létrehozta a Covid19 oldalt, hogy segítsen a polgároknak és a vállalkozásoknak megvédeni magukat <https://www.europol.europa.eu/staying-safe-during-covid-19-what-you-need-to-know>.

¹⁵ A www.EUvsDisinfo.eu nyilvánosan hozzáférhető adatbázisában a Kreml javára történő dezinformáció több mint 500 esetét azonosította, az EKSZ pedig nyilvános elemző jelentésekben ismertette a külföldi államok tevékenységeit.

¹⁶ Lásd például: <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-covid19-pandemic-updated-23-april-18-may/>

¹⁷ Lásd a 9. lábjegyzetet.

¹⁸ A Tanács következtetései a reziliencia megerősítésére és a hibrid fenyegetések elleni küzdelemre irányuló kiegészítő jellegű erőfeszítésekről (14972/19. sz. dokumentum, 2019. december 10.).

A felsorolt válaszingtézkedések mindegyikét az alapvető jogok, különösen a véleménynyilvánítás szabadságának teljes körű tiszteletben tartása mellett kell végrehajtani.

A Covid19-válság tapasztalatai azt mutatják, hogy az összehangoltabb és gyorsabb válaszingtézkedések javíthatnák az uniós közpolitikát. Az e kihívások kezelésére irányuló körütekintő és hatékony megközelítés megköveteli a probléma alapos megértését és hatásának tényeken alapuló ismeretét. A Covid19-válság alakulásával az EU-nak tovább kell fejlesztenie intézkedéseit a feltárt hiányosságok kiküszöbölése, valamint a jövőbeli kihívások jobb megértése és előrejelzése érdekében. Például a Covid19 elleni lehetséges oltóanyaggal kapcsolatos dezinformáció és félretájékoztatás továbbra is virágzik, és minden bizonnyal meg fogja nehezíteni az oltóanyag alkalmazását, amint az rendelkezésre áll. E kihívások nyomon követéséhez és hatékony kezeléséhez elengedhetetlen az uniós és globális szintű szereplőkkel, valamint a WHO-val és az online platformokkal való koordináció és együttműködés.

A Covid19-hez kapcsolódó dezinformáció elleni küzdelem eddigi tapasztalataira építve az EU további konkrét és rövid távú intézkedéseket hozhat annak érdekében, hogy elősegítse a polgárok helyzetének megerősítését, jobb együttműködést kialakítva az EU-n belül és világszerte a partnerekkel. Valamennyi uniós intézménynek részt kell vennie a közös erőfeszítésben, kiegészítve a tagállami fellépést és hozzáadott értéket nyújtva, például elemzési kapacitásuknak és a platformokhoz való hozzáférésüknek köszönhetően.

Ezeket az intézkedéseket be kell építeni a dezinformációval kapcsolatos jövőbeli uniós munkába is, különösen a gyakorlati kódex és az európai demokráciára vonatkozó cselekvési terv közelgő értékelésébe. A probléma biztonsági dimenzióját a biztonsági unióra vonatkozó új stratégiában is figyelembe kell venni.

2. A STRATÉGIAI KOMMUNIKÁCIÓ MEGERŐSÍTÉSE AZ EU-N BELÜL ÉS KÍVÜL

A Covid19-válság kezdete óta a világos és hozzáférhető kommunikáció és a pontos tájékoztatás központi szerepet játszik a polgárok egészségének védelmében. A nemzeti tájékoztatási csatornákon kívül az EU szintén szerepet játszik ebben, a tagállamokban, a szomszédságban és a világ más részein működő intézményein, multiplikátorain és hálózatain keresztül. A munka hatékony és proaktív kommunikációs eszközök alkalmazását is magában foglalja az igazolhatóan megbízható egészségügyi információk¹⁹ előmozdítása, a polgárok és a harmadik országbeli partnerek uniós válságkezelési tevékenységekről való tájékoztatása²⁰, valamint a dezinformáció kockázataira való figyelemfelhívás céljából. 2020 márciusában a Bizottság külön weboldalt indított a Covid19-cel kapcsolatos hamis állításokról, amely népszerűsíti a hiteles tartalmakat, és segíti a tények és a fikció különválasztását, például az EU-n belüli szolidaritás hiányával kapcsolatos narratívák ellensúlyozása érdekében²¹.

Magához a világjárványhoz hasonlóan a Covid19-et övező infodémia is globális kihívást jelent. A válság kezdete óta a Bizottság és a főképvisező, valamint a tagállamok szorosan együttműködnek olyan nemzetközi fórumok keretében, mint a G7-csoport (és különösen annak gyorsreagálási mechanizmusa) és a NATO. Az EKSZ ugyancsak fokozta a külföldi befolyásgyakorlási műveletek kezelésére irányuló erőfeszítéseit, rendszeresen beszámol az információs környezet e tekintetben végzett elemzéséről, és megállapításait megosztja a

¹⁹ Például az Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ információi: <https://www.ecdc.europa.eu/en>.

²⁰ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response_hu

²¹ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/fighting-disinformation_hu

civil társadalommal, a médiával és a szakértői közösségekkel²². Az EU riasztási rendszerét információk és elemzések megosztására használják annak érdekében, hogy átfogó képet kapjunk a Covid19-cel kapcsolatos információs környezetről. Az Europol kiadott egy ezzel foglalkozó jelentést²³, és szisztematikusan nyomon követi a Covid19-világjárvány kibebünözésre gyakorolt hatását, naprakész fenyegetettségi képet adva és értékelve a bűncselekmények e területén bekövetkező esetleges további fejleményeket. Tágabb értelemben az EU világszerte célzott kommunikációs kampányokkal küzd az olyan félrevezető narratívák ellen, mint például a partnereknek való uniós segítségnyújtás állítólagos hiánya. Ez a tevékenység a WHO-val való szoros együttműködésre is kiterjed. Tekintettel a külföldi befolyásgyakorlási műveletekből eredő kockázatokra és fenyegetésekre, és még ha a válság kezdete óta történtek is intézkedések, változatlanul szükség van az EU azon képességének további javítására, hogy időszerű, következetes, koherens és látható üzeneteket juttasson el a nyilvánossághoz világszerte, kiemelt hangsúlyt fektetve az EU közvetlen szomszédságára, Afrikára, Ázsiára és Latin-Amerikára.

Intézkedések

- A Bizottság és a főképviselő:
 - a dezinformációval szembeni cselekvési tervvel összhangban további beruházásokat eszközöl a stratégiai kommunikációs kapacitásokba, fokozva a tagállamokkal való együttműködést és koordinációt;
 - fokozza a meglévő mechanizmusok alkalmazását a tagállamokkal és a nemzetközi partnerekkel a stratégiai kommunikáció terén folytatott konkrét együttműködés elősegítése érdekében, többek között a Bizottság és a tagállamok közötti együttműködési csatornákon keresztül, valamint az EKSZ stratégiai kommunikációs munkacsoportjai keretében;
 - a riasztási rendszeren belül egy külön egységet hoz létre a Covid19 szempontjából releváns kommunikációs anyagok uniós tagállamok és érintett uniós intézmények közötti cseréjének megkönnyítése érdekében;
 - tovább erősíti az uniós küldöttségek stratégiai kommunikációs és közdiplomáciai képességeit, szorosan együttműködve az uniós tagállamok diplomáciai hálózatával, a harmadik országok kormányaival és a civil társadalommal.
- A Bizottság tagállamokban működő képviselői aktívabb szerepet fognak játszani a nemzeti vitákban, helyi körülményekhez igazított, tényalapú információkat nyújtva, különösen a közösségi média felhasználásával.

3. JOBB EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ EU-N BELÜL

A Covid19-válság során a dezinformáció, a félretájékoztatás és a külföldi befolyásgyakorlási műveletek elleni küzdelem bebizonyította, hogy az uniós intézmények és a tagállamok közötti együttműködés elengedhetetlen az üzenetek következetességének és az erőfeszítések koherenciájának biztosításához. További intézkedéseket kell hozni a

²² <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-covid19-pandemic-updated-23-april-18-may/>

²³ <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/catching-virus-cybercrime-disinformation-and-covid-19-pandemic>

kapacitások észszerűsítése és megerősítése²⁴²⁵, a kockázatelemzés javítása és a rendszeres jelentéstétel továbbfejlesztése érdekében. Az EU-n belüli együttműködésbe be kell vonni a platformokat és más kulcsszereplőket, például az illetékes nemzeti hatóságokat, a kutatókat és a tényellenőrzőket.

Annak biztosítása érdekében, hogy valamennyi kezdeményezés kiegészítse egymást, fontos, hogy a tagállamok tájékozottak legyenek a rendelkezésre álló eszközöket illetően – a válság ugyanis rávilágított, hogy ez nem mindig van így. Történtek kísérletek a különböző szereplők közötti jobb koordinációra, például a Covid19-cel kapcsolatos dezinformációval foglalkozó különböző honlapok közötti kereszthivatkozások révén, de ezek az igényekhez képest továbbra is szerények.

Intézkedések

- A Bizottság javasolni fogja a többi intézménynek olyan mechanizmusok²⁶ létrehozását és tesztelését, amelyek a meglévő struktúrákon belül javítják a Covid19-et övező dezinformációval kapcsolatos koordinációt, valamint elősegítik az értékelések és elemzések megosztását.
- A tagállamoknak nagyobb mértékben kell használniuk a riasztási rendszert és más megfelelő eszközöket az uniós intézményekkel és az egymással folytatott együttműködés megerősítésére, különösen az információs környezet értékelése és a helyzetismeret terén.
- Az európai választási együttműködési hálózat tapasztalataira építve a Bizottság ösztönözni fogja a dezinformációhoz kapcsolódó konkrét kérdésekkel – például a mikrocélzással – kapcsolatos bevált gyakorlatok cseréjét.

4. EGYÜTTMŰKÖDÉS A HARMADIK ORSZÁGOKKAL ÉS A NEMZETKÖZI PARTNEREKSEL

A Covid19-et övező dezinformáció és külföldi befolyásgyakorlási műveletek nem kizárólag az EU-ra vagy az egyes tagállamokra irányulnak. Harmadik országokat, nemzetközi együttműködési kereteket és tágabb értelemben a multilateralizmust is célba vették²⁷.

Tekintettel a dezinformációs kampányok jelentette kockázatokra és fenyegetésekre, az EU elkezdett időszerű, következetes, koherens és látható üzeneteket küldeni a nyilvánosságnak világszerte, különösen az EU közvetlen szomszédságában, a Nyugat-Balkánon és Afrikában. Például a harmadik országoknak való uniós segítségnyújtás hiányát hangoztató narratívák ellensúlyozására több országban, így az uniós szomszédságban is kommunikációs kampányokat indítottak. A Bizottság és az EKSZ szintén szorosan együttműködik a WHO-val és más nemzetközi partnerekkel annak biztosítása érdekében, hogy a lehető legnagyobb mértékben látható legyen a Covid19-válság összefüggésében – például az „Európa együtt” megközelítés keretében – megvalósult uniós segítségnyújtás és annak pozitív helyszíni hatása.

²⁴ Ilyen például a Tanács információs munkacsoportja, a riasztási rendszer, az uniós politikai szintű integrált válságreakálási mechanizmus (IPCR), az Egészségügyi Biztonsági Bizottság és a válsághelyzeti kommunikációs szakemberek hálózata.

²⁵ Lásd még az Európai Parlament 2020. április 17-i állásfoglalását a Covid19-világjárvány és annak következményei elleni küzdelemre irányuló összehangolt uniós fellépésről, amely szintén uniós fellépést sürget a Covid19-cel kapcsolatos dezinformációval szemben (P9_TA-PROV(2020)0054).

²⁶ Például rendszeresen ülésező kapcsolattartó csoport/heti videokonferenciák.

²⁷ Lásd például az EKSZ különjelentéseit az EUvsDisinfo.eu oldalon (<https://euvsdisinfo.eu/>).

Ezen túlmenően a meglévő külpolitikai eszközök keretében már átcsoportosítottak forrásokat a regionális kormányok számára a válság kezelésének támogatására, és intézkedéseket hoztak az olyan dezinformáció leleplezésére, amely tovább szíthatja a feszültségeket és a konfliktusokat a konfliktus- és válság sújtotta helyzetekben, például a Száhel-övezetben, a Nagy-tavak régiójában, Afrika szarván, a Közel-Keleten és Latin-Amerikában. Emellett a demokrácia és az emberi jogok európai eszköze az újságírók támogatását célzó projekteket finanszíroz, valamint előmozdítja a tényellenőrzést és a Covid19-cel kapcsolatos dezinformáció elleni küzdelmet.

A G7-ek gyorsreagálási mechanizmusával, a NATO-val és más szereplőkkel folytatott együttműködésnek köszönhetően kiterjedtebbé vált az információk, a tevékenységek és a bevált gyakorlatok megosztása. Az együttműködés lehetővé tette továbbá a gyorsabb információcserét, és megnyitotta az utat a további közös tevékenységek előtt a jövőben.

Intézkedések

- A Bizottság és a főképviseelő saját hatáskörén belül:
 - együttműködést folytat a WHO-val a járványügyi felügyelet hatékony médiafigyelés révén történő javítása, valamint a félrevezető és káros narratívák felismerésének és kezelésének előmozdítása érdekében;
 - konkrét együttműködési tevékenységek és támogatási programok megvalósításával²⁸ támogatja az együttműködést és a bevált gyakorlatok megosztását a dezinformáció és a külföldi befolyásgyakorlási műveletek elleni globális küzdelem terén, a meglévő közdiplomáciai programokra²⁹ és tájékoztató tevékenységekre építve;
 - fokozza a helyzetismerettel és a fenyegetések alakulásával kapcsolatos információcserét a harmadik országokban tevékenykedő civil társadalmi és magánszektorbeli partnerekkel, többek között konzultációk, konferenciák és nyilvános események szervezése révén³⁰;
 - szorosabbra fűzi a meglévő partneri kapcsolatokat, többek között a G7-ekkel és a NATO-val, valamint kiterjeszti az együttműködést az ENSZ-re és a regionális szervezetekre, köztük az EBESZ-re, az Európa Tanácsra és az Afrikai Unióra.
- A világjárvány hatásainak kezelése érdekében a partnerek támogatását célzó „Európa együtt” intézkedéscsomag részeként elő kell mozdítani a megbízható információkhoz való hozzáférést, küzdeni kell a dezinformáció ellen, együtt kell működni az újságírókkal és a médiával, valamint támogatni kell azokat a kezdeményezéseket, amelyek célja a harmadik országokban terjedő dezinformáció és félretájékoztatás kezelése a helyi uniós küldöttségeken és tagállami külképviseleteken keresztül³¹.³²

²⁸ Lásd például a 2019-ben Tbilisziben megrendezett „Disinfo Alert” elnevezésű rendezvényt: <https://euvsdisinfo.eu/georgia/>

²⁹ Ezek már jelenleg is támogatják a civil társadalmat a harmadik országokban – például Oroszországban, Braziliában vagy Indonéziában – történő, a dezinformáció elleni küzdelemre irányuló célzott fellépésekkel.

³⁰ A „Disinfo Horizon” elnevezésű rendezvénnel kapcsolatos további információk itt találhatók: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_160
<https://euvsdisinfo.eu/disinformation-aims-at-undermining-democracy/>

³¹ Lásd még: Közös Közlemény az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Közlemény a Covid19-járványra való globális szintű uniós reagálásról (JOIN(2020) 11 final).

³² Például a konfliktushelyzetek által érintett afrikai országokban, amelyen a Közép-afrikai Köztársaság vagy Kongó.

5. A DEZINFORMÁCIÓ ÉS A BEFOLYÁSGYAKORLÁSI MŰVELETEK TEKINTETÉBEN ÁTLÁTHATÓBB ONLINE PLATFORMOK

A közösségimédia-platformokkal való együttműködés kulcsfontosságú mind a kihívás átfogó értékelése, mind pedig az infodémiára adott hatékony válasz kidolgozása szempontjából. A Bizottság a válság kezdete óta hangsúlyozza, hogy az online platformoknak gondoskodniuk kell a gyakorlati kódex szerinti kötelezettségvállalásaik teljes körű végrehajtásáról. A platformok e kihívásra adott válaszait szorosan figyelemmel kísérték, bár intézkedéseik időszerűségét, teljességét és hatását nehéz megbízhatóan felmérni³³.

Az online platformok³⁴ arról számoltak be, hogy kiigazították politikáikat a Covid19-cel kapcsolatos dezinformációs veszély kezelése érdekében. A Covid19-cel kapcsolatban a WHO-tól, a nemzeti egészségügyi hatóságoktól és a professzionális médiaorgánumoktól származó pontos és hiteles információkat tettek közzé³⁵. Hátrasorolták azokat a tartalmakat, amelyeket a tényellenőrzés hamisnak vagy félrevezetőnek minősített, és korlátozták a hamis termékeket és szolgáltatásokat népszerűsítő reklámokat. Közösségi szabványaikkal összhangban eltávolították azokat a tartalmakat, amelyek veszélyeztethetik a polgárok egészségét vagy a közbiztonságot³⁶.

A tényellenőrzők, a kutatók és a civil társadalmi szervezetek kulcsfontosságú szerepet játszanak, de a platformok a jelenlegi népegészségügyi válság során nem hozták őket megfelelő helyzetbe, például azért, hogy több adatot bocsátottak volna rendelkezésre, vagy kellő hangsúlyt fektettek volna a szolgáltatásaik valamennyi tagállamban történő tényellenőrzésére. Ezért a közösségimédia-platformok részéről további erőfeszítésekre és információmegosztásra, valamint nagyobb átláthatóságra és elszámoltathatóságra van szükség³⁷. Ez rávilágít arra, hogy érvényesíteni kell és meg kell erősíteni azokat a szakpolitikákat, amelyek végrehajtására a platformok a gyakorlati kódex alapján kötelezettséget vállaltak.

5.1. AZ ONLINE PLATFORMOK FOKOZOTT SZEREPE A VÁLSÁGBAN

A platformoknak el kell mélyíteniük a válság nyomán felmerült kockázatok kiküszöbölésére irányuló munkájukat. A gyakorlati kódex 2019-es európai választások előtti nyomon követése során szerzett tapasztalatokból merítve a Bizottság a kódex keretében dinamikus nyomonkövetési és jelentéstételi programot kíván létrehozni, amely a Covid19-hez kapcsolódó dezinformációra és félretájékoztatásra összpontosít. A programot azokra a platformokra is ki kellene terjeszteni, amelyek egyelőre még nem írták alá a gyakorlati kódexet³⁸. A Bizottság ezt követően az Audiovizuális Médiaszolgáltatásokat Szabályozó Hatóságok Európai Csoportjának (ERGA)³⁹ segítségével értékelhetné, hogy

³³ Ugyanakkor tény, hogy a félrevezető információk terjesztésére használt egyes platformok nem tartoznak a gyakorlati kódex hatálya alá (például a WhatsApp vagy a TikTok).

³⁴ Nevezetesen a Google, a Facebook, a Twitter és a Microsoft.

³⁵ E tekintetben a platformok új eszközöket indítottak el, például tájékoztató táblákat, kártyákat, felugró ablakokat, térképeket és üzeneteket, amelyek a felhasználókat közvetlenül a több nyelven elérhető hiteles információforrásokhoz irányítják.

³⁶ Pl. hamis állítások, amelyek szerint a fehérítőszert fogyasztása gyógyítja a vírust.

³⁷ Amint azt például a Brookings illusztrálja: <https://www.brookings.edu/techstream/encrypted-messaging-apps-are-the-future-of-propaganda/>.

³⁸ Különös tekintettel a Covid19 válság idején jól látható platformokra, mint például a WhatsApp vagy a TikTok.

³⁹ A válságra reagálva az ERGA nemrégiben kiterjesztette a dezinformációval foglalkozó al csoportjának hatáskörét annak értékelésére, hogy a platformok hogyan reagálnak a rendkívüli helyzet jelentette kihívásokra. Az értékelés különös hangsúlyt fektet a platformoknak az egészségügyi ellátással és

milyen hatást gyakorolnak a platformok politikái a Covid19-cel kapcsolatos dezinformáció és félretájékoztatás terjedésére. Ez releváns információkkal szolgálna a károk mérséklésére irányuló erőfeszítések szempontjából is. Ezen túlmenően beépülne a jövőbeli uniós munkába, különösen az európai demokráciáról szóló cselekvési tervbe és a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabályba.

Intézkedések

A platformokat fel fogják kérni a Covid19-hez kapcsolódó dezinformáció kezelésére irányuló politikáikról és intézkedéseikről való havi jelentéstételre, az alábbi jellemzőkkel:

- *Kezdeményezések a hiteles tartalmak előmozdítására uniós és tagállami szinten*⁴⁰. A platformoknak adatokat kell szolgáltatniuk a nemzeti és nemzetközi egészségügyi ügynökségektől, a nemzeti és uniós hatóságoktól, valamint a professzionális médiától származó információk terjesztése érdekében hozott intézkedésekről.
- *A felhasználók tudatosságának javítását célzó kezdeményezések és eszközök*. A platformoknak adatokat kell szolgáltatniuk arra vonatkozóan, hogy miként értesítik a felhasználókat a dezinformációval való interakció esetén.
- *Manipulatív magatartás*. A platformoknak jelenteniük kell a közösségi médiában megjelenő manipuláció és rosszindulatú befolyásgyakorlási műveletek, illetve a szolgáltatásaik során észlelt összehangolt hiteltelen magatartás minden esetét. A platformoknak emellett együtt kell működniük az uniós tagállamokkal és intézményekkel, ezáltal előmozdítva a dezinformációs kampányok és befolyásgyakorlási műveletek felmérését és eredetének visszakövetését.
- *A Covid19-et övező dezinformációval kapcsolatos reklámáradatra vonatkozó adatok*⁴¹. A gyakorlati kódex aláíróinak – amennyiben lehetséges, tagállamonkénti bontásban – adatokat kell szolgáltatniuk arról, hogy milyen lépésekkel igyekeznek korlátozni a Covid19-et övező dezinformációval kapcsolatos reklámok megjelenítését saját szolgáltatásaikon belül. A platformoknak és a reklámhálózat-üzemeltetőknek továbbá adatokat kell szolgáltatniuk arról is, milyen intézkedéseket hoztak a reklámkihelyezések korlátozására olyan harmadik felek weboldalain, amelyek a Covid19-et övező dezinformációt a reklámbevételeik növelésére használják fel⁴².

A Bizottság határozottan ösztönözni fogja azokat a releváns érdekelt feleket, amelyek még nem írták alá a gyakorlati kódexet, hogy önkéntes alapon vegyenek részt a fent bemutatott nyomonkövetési programban.

5.2. A TÉNYELLENŐRZŐK ÉS A KUTATÓK TEVÉKENYSÉGÉNEK TÁMOGATÁSA

A tényellenőrzés mindannyiunk számára alapvető fontosságú, hogy megbízható információkhoz juthassunk és többféle véleményt ismerhessünk meg. A Covid19-válság

magával a betegséggel kapcsolatos hamis, félrevezető vagy helytelen információk azonosítására, ellenőrzésére és terjedésének megakadályozására irányuló intézkedéseire, valamint a kormányok és a nemzeti szabályozó hatóságok intézkedéseire, lásd: <https://erga-online.eu>.

⁴⁰ Egyes érdekelt felek – például az újságírói bizalomra irányuló kezdeményezés keretében – a hírforrások megbízhatóságára vonatkozó mutatókat dolgoztak ki.

⁴¹ Lásd például a GDI jelentéseit: <https://disinformationindex.org/2020/05/why-is-tech-not-defunding-covid-19-disinfo-sites/>.

⁴² E célból a platformoknak mérlegelniük kell a független tényellenőrzők/kutatók vagy más érdekelt felek (pl. GDI, Newsguard) által kidolgozott megbízhatósági mutatók alkalmazását.

rávilágított arra, hogy az online platformoknak több adatot kell szolgáltatniuk a dezinformáció jellegéről, mértékéről és hatásáról, valamint össze kell hasonlítaniuk és értékelniük kell a meghozott intézkedések hatékonyságát. A Digitális Média Európai Megfigyelőközpontja (EDMO) nemrégiben alakult azzal a céllal, hogy elősegítse egy független tényellenőrzőkből és tudományos kutatókból álló, határokon átnyúló és multidiszciplináris közösség létrejöttét, amely együttműködik az érdekelt felekkel a potenciális dezinformációs fenyegetések felderítése, elemzése és nyilvánosságra hozatala érdekében, többek között a Covid19 kapcsán. E tekintetben a platformok Covid19-cel kapcsolatos összesített adattáraihoz való jobb hozzáférés alapvető fontosságú a kutatási célok, valamint a dezinformációs fenyegetések és tendenciák jobb megértése szempontjából. Emellett célzott kutatási infrastruktúrára van szükség a dezinformáció és a külföldi befolyásgyakorlási műveletek felderítéséhez, elemzéséhez és nyilvánosságra hozatalához az EU egész területén. Mindezt az alkalmazandó szabályozási kerettel összhangban kell megvalósítani, beleértve az adatvédelmi szabályokat is.

Intézkedések

- A Bizottság felszólítja a platformokat, hogy terjesszék ki és fűzzék szorosabbra a tényellenőrzőkkel folytatott együttműködésüket, és biztosítsanak tényleges hozzáférést tényellenőrző programjaikhoz valamennyi uniós tagállam, valamint a szomszédos országok szervezetei számára valamennyi nyelven.
- A Bizottság támogatni fogja a tényellenőrző és a kutatói tevékenységeket⁴³, többek között az újonnan létrehozott Digitális Média Európai Megfigyelőközpontján (EDMO) keresztül⁴⁴.⁴⁵ Ez elősegíti a Covid19-cel kapcsolatos dezinformációval foglalkozó független multidiszciplináris közösség kialakulását, amely megfelelő technológiai infrastruktúrával, eszközökkel és szolgáltatásokkal rendelkezik⁴⁶. Az EDMO emellett segítséget nyújthat a hatóságoknak a kutatás, valamint a riasztási rendszerrel való megfelelő kapcsolatok kiépítése terén.
- A Bizottság felkéri a platformokat, hogy állapodjanak meg az EDMO-val egy olyan keretről, amely a tudományos kutatók számára adatvédelmi szempontból védett hozzáférést biztosít a releváns platformok adataihoz a dezinformáció felderítésének és elemzésének javítása érdekében.
- A Bizottság fontolóra veszi a félrevezető narratívák és a megbízhatatlan online források felderítésére kifejlesztett eszközök egy részének nyílt forráskódúvá

⁴³ Mint például a „Népegészségügyi szükséghelyzetre való reakálás összekapcsolt rendszerekben” (HERoS) projekt, amely a Covid19-cel kapcsolatos híresztelésekre és félretájékoztatásra vonatkozó információk közösségi médiában való visszakeresésének új módszerét dolgozza ki (további részletek: <https://cordis.europa.eu/project/id/101003606>). Ezen túlmenően a Horizont 2020 mozgósítja a tudományos köröket, a kutatóintézeteket, a gyakorló szakembereket és a magánvállalkozásokat a félretájékoztatás elleni küzdelem, a tényellenőrzési kapacitás és az online elszámoltathatóság javítása, valamint az erős és független médiakörnyezet fontosságával kapcsolatos kutatás érdekében.

⁴⁴ <https://edmo.eu/>

⁴⁵ 2020 júniusában elindul az EDMO második szakasza, amelynek célja, hogy létrejöjjenek a dezinformációval kapcsolatos kutatás nemzeti/regionális központjai. A Digitális Európa program keretében 2021-ben további forrásokat bocsátanak rendelkezésre annak biztosítása érdekében, hogy a nemzeti/regionális központok az egész EU-ban jelen legyenek. Az EDMO teljes földrajzi lefedettsége a hamarosan induló Digitális Európa program keretében fog megvalósulni. Időközben a Bizottság törekedni fog az Európai Parlament által nyújtott finanszírozással való szinergiákra azáltal, hogy 2020 nyarán pályázati felhívásokat tesz közzé a Covid19-cel kapcsolatos dezinformációra vonatkozó kutatás támogatása céljából.

⁴⁶ Ideértve a nyilvános adatbázisokhoz való hozzáférést, a tényellenőrzések adattárait, valamint a platformok adataihoz való, adatvédelmi szempontból megfelelő hozzáférési mechanizmusokat a dezinformáció felderítésének, elemzésének és nyilvánosságra hozatalának a megkönnyítése érdekében.

tételét annak érdekében, hogy azok a tényellenőrző közösség számára is elérhetővé váljanak.

6. A VÉLEMÉNYNYILVÁNÍTÁS SZABADSÁGA ÉS A PLURALISTA DEMOKRATIKUS VITA BIZTOSÍTÁSA

A jelenlegi Covid19-válság rávilágított annak a kockázatára, hogy az infodémia kezelésére irányuló egyes intézkedések ürügyként használhatók fel az alapvető jogok és szabadságok aláásására, illetve azokkal politikai célból visszaélhetnek az Európai Unión belül és kívül egyaránt. Ezért ébernek kell lenni, és ki kell állnunk alapvető jogaink és közös értékeink mellett, amelyeknek központi szerepet kell játszaniuk a Covid19-re adott válaszukban. Ebben az összefüggésben a szabad és plurális média kulcsszerepet játszik a dezinformáció kezelésében és a polgárok tájékoztatásában.

A véleménynyilvánítás szabadsága, valamint a média és a civil társadalom azon joga, hogy ellenőrizze az állam fellépéseit, a válság idején pont ugyanolyan fontos, mint valaha: a hatóságok elszámoltathatóságát nem szabad csökkenteni arra hivatkozva, hogy sürgősségi helyzetű hatásköreiket gyakorolják. A hatóságoknak biztosítaniuk kell munkájuk átláthatóságát, ami hozzájárul a polgárok bizalmának elnyeréséhez, és lehetővé teszi a döntéshozatal ellenőrzését. A szabad információáramlás hozzájárul az élet és az egészség védelméhez, valamint lehetővé teszi és előmozdítja a társadalmi, gazdasági, politikai és egyéb szakpolitikai vitákat és döntéshozatalt⁴⁷. Végül soron a demokrácia válság idején mutatja meg valódi erejét és értékét.

A válság során a véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatos problémákról számoltak be⁴⁸, többek között arról, hogy újságírókat, civil társadalmi szervezeteket és akademikusokat korlátoztak az információkhoz való hozzáférésben, hogy e hozzáférés sürgősszerűen késett, hogy az újságírók fokozott kockázatokkal szembesültek, többek között fenyegetésekkel és megfélemlítéssel, vagy hogy tévesen vádolták őket dezinformáció terjesztésével.

A Bizottság a válság kezdete óta szorosan figyelemmel kíséri a tagállamok által hozott sürgősségi intézkedéseket és azoknak a Szerződéssel, valamint általában az uniós joggal és különösen az Alapjogi Chartával való összhangját. Több tagállamban már hatályban voltak dezinformációval kapcsolatos – többek között büntetőjogi jellegű – rendelkezések, és egy tagállam a szükségállapot idején a dezinformáció terjesztésére vonatkozó konkrét új bűncselekményt vezetett be⁴⁹. Azok a jogszabályok, amelyek túl távol határozzák meg ezeket a bűncselekményeket és aránytalan büntetéseket szabnak ki rájuk, korlátozhatják a források hajlandóságát az újságírókkal való kommunikációra, valamint öncenzúrához vezethetnek⁵⁰, ami különösen aggályos a véleménynyilvánítás szabadsága szempontjából.

A Bizottság az Európai Parlament támogatásával egy sor olyan projektet társfinanszíroz, amelyek célja a tömegtájékoztatás szabadságát és sokszínűségét fenyegető veszélyek és

⁴⁷ „Világjárványok és a véleményalkotás és a véleménynyilvánítás szabadsága”. A véleményalkotás és véleménynyilvánítás szabadságához való jog előmozdításával és védelmével foglalkozó különleges ENSZ-előadó, David Kaye jelentése, 2020. április.

⁴⁸ Az eseteket az Európa Tanács újságírók védelmével és biztonságával foglalkozó platformján, valamint a médiaszabadság feltérképezésével foglalkozó, uniós társfinanszírozású platformon dokumentálták: <https://mappingmediafreedom.org/>.

⁴⁹ A magyar Büntető Törvénykönyv 337. §-ának módosítása.

⁵⁰ A Bizottság egyértelművé tette, hogy a demokrácia nem működhet szabad és független média nélkül, és hogy az ilyen időszakokban alapvető fontosságú a véleménynyilvánítás szabadságának és a jogbiztonságnak a tiszteletben tartása.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_20_567

kockázatok feltérképezése, az oknyomozó újságírás előmozdítása és a rászoruló újságírók támogatása⁵¹.

A Covid19-válság bebizonyította, hogy a szabad és független média meghatározó szerepet játszik mint alapvető szolgáltatás, amely megbízható, ellenőrzött információkkal látja el a polgárokat, és hozzájárul az életek megmentéséhez. A válság ugyanakkor tovább súlyosbította az ágazat már amúgy is nehéz gazdasági helyzetét, mivel a reklámbevételek – a megnövekedett közönség ellenére – drámai visszaesést mutatnak⁵². A helyzet különösen érzékenyen érinti a kiszolgáltatott kisebb szereplőket, valamint a helyi és regionális médiaorgánumokat. Az uniós médiaökoszisztémák egésze és sokszínűsége következképp meggyengült. A Bizottság helyreállítási csomagja a fizetőképesség-támogatás és a kohéziós finanszírozás révén segítene az azonnali likviditási szükségletek kezelésében, miközben az InvestEU, a Kreatív Európa és az Európai horizont program révén ösztönözné a digitális beruházásokat és erősítené az ágazat ellenálló képességét.

A Covid19-válság világszerte jelentős mértékben súlyosbította a hasonló kihívásokat, köztük azokat, amelyekkel a demokrácia és az emberi jogok védőbástyáit jelentő független médiaorgánumok kénytelenek szembenézni. Az EU az emberi jogokra és a demokráciára vonatkozó, 2020–2024 közötti cselekvési tervvel⁵³ összhangban nyomon fogja követni a fejleményeket. Kiemelt figyelmet fog fordítani a keleti és a déli szomszédságban, valamint a Nyugat-Balkánon kialakult helyzetre.

Mindez kérdéseket vet fel azzal kapcsolatban, hogy a média és a civil társadalom képes-e teljes mértékben betölteni szerepét a dezinformáció és a félretájékoztatás elleni küzdelemben.

Az EU-nak fokoznia kell a független média és újságírók politikai és gyakorlati támogatását az Unióban és világszerte egyaránt, valamint segítenie kell a civil társadalmi szervezeteket a véleménynyilvánítás szabadságát és a polgári mozgásteret érintő korlátozások nyomon követésében és az azokról való jelentéstételben.

Intézkedések

- A Bizottság az intézkedések fokozatos megszüntetéséig továbbra is szorosan figyelemmel kíséri a szükséghelyzeti intézkedések uniós jogra és értékekre gyakorolt hatását, és változatlanul együttműködik a tagállamokkal az azonosított kérdésekben. Ez a nyomon követés alapul szolgál majd a 2020 harmadik negyedévében esedékes, soron következő éves jogállamisági jelentéshez⁵⁴, az Alapjogi Charta Európai Unión belüli hatékony alkalmazását szolgáló jövőbeli stratégiához és az európai demokráciára vonatkozó cselekvési tervhez.
- A Bizottság felszólítja a tagállamokat, hogy a jelenlegi válság közepette fokozott erőfeszítéssel biztosítsák, hogy az újságírók biztonságosan⁵⁵, megfelelő

⁵¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/media-freedom-projects>

⁵² A korai becslések arra engednek következtetni, hogy a hírszolgáltatók bevételecsökkenése országtól függően akár 80 %-os is lehet. A várakozások szerint a válság a helyi kis szolgáltatókat sújtja a legjobban. <http://www.newsmediaeurope.eu/news/covid-19-and-the-news-media-journalism-always-comes-at-a-cost/>

⁵³ JOIN(2020) 5, 2020. március 23.

⁵⁴ A média és a civil társadalom új akadályokkal szembesült a válság idején a demokratikus vitában betöltött szerepét illetően. A Bizottság éves jogállamisági jelentése közelebbről megvizsgálja majd a helyzetet valamennyi tagállamra kiterjedően.

⁵⁵ Az Európa Tanácsnak a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságának válság idején való védelméről szóló iránymutatásaival összhangban (<https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/freedom-of-expression-and-information-in-times-of-crisis>). Emellett az Európa Tanács által

körülmények között végezhessek munkájukat, és ismerjék el alapvető szolgáltatásként a hírmédiát.

- A Bizottság felkéri a Parlamentet és a Tanácsot, hogy sürgősen fogadja el az átfogó helyreállítási csomagot, amely elősegítené a médiaágazat rezilienciájának visszanyerését és megerősítését a Covid19-cel kapcsolatos dezinformáció elleni küzdelem érdekében. A tagállamoknak a lehető legnagyobb mértékben ki kell használniuk ezt a csomagot és a Covid19-re adott uniós gazdasági választ⁵⁶ a válság által súlyosan érintett médiumok támogatása érdekében, tiszteletben tartva függetlenségüket. Valamennyi uniós szereplőnek törekednie kell arra, hogy a helyreállítás részeként támogassa a médiát.
- Ezen erőfeszítéseket elősegítve a Bizottság továbbra is társfinanszírozást nyújt független projektek számára az újságírás, a mediaszabadság és -pluralizmus területén, valamint megkönnyíti a médiaágazat számára a forráshoz jutást és a finanszírozási lehetőségekhez való hozzáférést⁵⁷.
- A Bizottság az európai demokráciára vonatkozó cselekvési terv részeként még idén javaslatot tesz a tömegtájékoztatás szabadságának és sokszínűségének az Európai Unión belüli megerősítésére, valamint előterjeszti a médiával és az audiovizuális médiával kapcsolatos cselekvési tervet, amelynek célja ezen ágazatok digitális átalakulásának és versenyképességének további támogatása, illetve a tartalmakhoz való hozzáférés és a médiapluralizmus ösztönzése.
- A Bizottság és a főképviselő:
 - célzott intézkedéseket indít a világ különböző országaiban a közdiplomáciai programok keretében, hogy támogassa a civil társadalmi szereplőket a megbízható információk nyújtása terén⁵⁸;
 - regionális segítségnyújtás és kétoldalú támogatás révén továbbfejleszti a harmadik országokban a civil társadalommal, az újságírókkal és a független médiával folytatott együttműködést a dezinformáció elleni küzdelem és a tényellenőrzés előmozdítása érdekében.
 - Fokozni fogják a sajtószabadság megsértésének nyomon követéséhez, a biztonságosabb médiakörnyezettel kapcsolatos érdekérvényesítés támogatásához és az újságírók védelméhez nyújtott segítséget, többek között az uniós emberijogvédő-mechanizmuson keresztül segítségnyújtás, valamint a Demokráciáért Európai Alapítvánnyal való szorosabb együttműködés révén.

7. A POLGÁROK FELELŐSSÉGVÁLLALÁSÁNAK ÉS TUDATOSSÁGÁNAK NÖVELÉSE

A koronavírus-járvány világjárványnak minősítése óta minden korábbinál nagyobb az igény a kutatók, tudósok és népegészségügyi szakértők véleményére. A Covid19-válság tanulságai azt mutatják, hogy fontos a hiteles forrásból származó információk népszerűsítése, és hogy a döntéseket tudósok és egészségügyi szakemberek tanácsára kell alapozni, valamint hogy szintén elengedhetetlen a demokratikus vita fenntartása. A válság tapasztalatai rávilágítanak a változó online környezet jelentette kihívásra is⁵⁹. A

az újságírás védelmével és az újságírók biztonságával foglalkozó platform keretében adott figyelmeztető jelzésekre is választ kell adni.

⁵⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_20_459

⁵⁷ Például a kulturális és kreatív ágazatok garanciaeszköze igénybe vehető a médiaágazat finanszírozási szükségleteinek támogatására.

⁵⁸ Pl. podcastok, a tényellenőrzés támogatása vagy webináriumok.

⁵⁹ Ilyen például a gyorsan megjelenő és eltűnő egyéni család weboldalak kezelése. Ilyen esetekben rendkívül nehéz egyrészt a család megállítása, hiszen azok folyamatosan váltogatják digitális identitásukat, másrészt a feketelisták létrehozása, illetve a fogyasztók és a platformok tájékoztatása.

dezinformáció kezeléséhez kulcsfontosságú, hogy a polgárok képesek legyenek kritikusan elemezni az interneten elérhető információkat.

Ezek a kihívások jobban kezelhetők, ha a társadalom tisztában van a dezinformáció és a félretájékoztatás veszélyeivel. Különös figyelmet kell fordítani a veszélyeztetett csoportokra, például a fiatalokra és a gyermekekre, akik fokozottan ki vannak téve a félrevezetés kockázatának, és ennek következtében veszélyesebb helyzetekbe kerülhetnek. Ez azt jelenti, hogy elő kell mozdítani a polgárok média- és információs műveltségét, beleértve a kritikus gondolkodást, a dezinformáció azonosítására való képességet és a digitális készségeket, valamint támogatni kell a polgárok szerepének erősítését⁶⁰. E tekintetben már jelenleg is számos erőfeszítés valósul meg, de további lépésekre van szükség a reziliencianövelő intézkedésekkel kapcsolatos szinergiák, együttműködési lehetőségek és információcsere terén a dezinformáció hatásának korlátozása érdekében. Szintén fontos, hogy a polgárok saját nyelvükön férjenek hozzá a forrásokhoz.

Intézkedések

- A Bizottság, a Tanács, a főképviselő és az Európai Parlament megosztja a reziliencianövelő intézkedésekkel kapcsolatos bevált gyakorlatokat, különösen a Covid19-válság során levont tanulságok fényében.
- A digitális oktatási cselekvési terv 2020-ban elfogadandó aktualizált változata tartalmazni fog a dezinformáció kezelésére irányuló intézkedéseket, míg az Erasmus+ és az Európai Szolidaritási Testület programjai finanszírozási lehetőségeket biztosítanak a dezinformációval foglalkozó projektek számára. A Bizottság az Egyetemes médiaműveltség elnevezésű előkészítő intézkedés⁶¹ projektjein és a Biztonságosabb Internet Központok Európai Hálózatán keresztül támogatni fogja a kritikus gondolkodás fejlesztését a közösségimédia-felhasználók körében.
- A Bizottság a közösségi médiában és a véleményformálók tevékenységében rejlő lehetőségekre építve olyan intézkedéseket kíván javasolni – többek között a médiával és az audiovizuális médiával kapcsolatos új cselekvési tervben –, amelyek erősítik a tudatosságot és a kritikus gondolkodást a különböző csoportok, különösen a fiatalok körében. Ez a törekvés az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló módosított irányelvre fog épülni, amely a videomegosztó platformok számára előírja a hatékony médiaműveltségi intézkedések és eszközök biztosítását.
- Az uniós intézményeknek összehangolt módon fel kell hívniuk a figyelmet a dezinformáció természetére, társadalmunk demokratikus jellegét fenyegető veszélyeire, valamint a dezinformáció felderítésére és kezelésére rendelkezésre álló eszközökre. A kidolgozott tájékoztató anyagokat meg kell osztani az érintett hálózatokon és a polgárok bevonására szolgáló eszközökön keresztül, hogy azok különböző csoportokhoz jussanak el valamennyi tagállamban és a partnerországokban.

⁶⁰ Például a médiaműveltségi projektek, a polgárokat segítő civil társadalmi szervezeteknek nyújtott támogatás és a tartalomellenőrző eszközökhöz való hozzáférés biztosítása révén.

⁶¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/2018-2019-call-proposals-preparatory-action-media-literacy-all>. Az előkészítő intézkedés 2018–2020 közötti időszakra szóló utolsó pályázati felhívását a tervek szerint 2020 második negyedévében teszik közzé.

8. AZ EGÉSZSÉG ÉS A FOGYASZTÓI JOGOK VÉDELME

A Covid19-válság egyik sajátossága, hogy előtérbe került a fogyasztók kihasználása. Manipuláció, megtévesztő marketingtechnikák, csalás és átverés révén a félelmeket kihasználva az egészségre vonatkozó hamis állítások kíséretében szükségtelen, hatástalan és potenciálisan veszélyes termékeket értékesítenek, vagy rábírják a fogyasztókat arra, hogy csillagászati áron vásároljanak bizonyos termékeket. Bár az ilyen típusú tartalmakban dezinformáció is megjelenhet, amennyiben sértik a fogyasztókra vonatkozó közösségi vívmányokat, jogellenes tartalomnak számítanak, és a fogyasztóvédelmi jogszabályok értelmében más válaszingedményeket tesznek szükségessé az illetékes hatóságok részéről⁶².

A Bizottság felhívását követően a platformok⁶³ a jogellenes vagy nem biztonságos termékekre vonatkozó megtévesztő reklámok millióit távolították el⁶⁴. A Bizottság egy online ellenőrzési akció keretében kezdeményezte a weboldalak összehangolt átvilágítását annak megállapítása érdekében, hogy az uniós fogyasztók hol vannak kitéve a Covid19-cel összefüggő hamis állításokat és termékeket népszerűsítő tartalmaknak. A fogyasztóvédelmi együttműködési hálózat által végzett online ellenőrzési akció magában foglalta az online platformok magas szintű átvilágítását, valamint a vírus miatt fokozottan keresett termékekhez kapcsolódó konkrét hirdetések és weboldalak mélyreható elemzését. A fellépés eredményeként a platformok több millió megtévesztő reklámot vagy termékmegjelölést távolítottak el, illetve blokkoltak.

A nemzeti hatóságok fogyasztóvédelmi együttműködési hálózata együttműködött a Bizottsággal az ilyen gyakorlatok elleni összehangolt küzdelem érdekében. A Bizottság felkérte a fő platformokat⁶⁵, hogy működjenek együtt a fogyasztóvédelmi hatóságokkal, és hozzanak proaktív intézkedéseket a csalásokkal szemben⁶⁶. A fő online platformok bevonása gyümölcsöző⁶⁷, de további erőfeszítésekre van szükség, különösen a digitális szolgáltatásokról szóló jövőbeli jogszabály keretében.

A tisztességtelen kereskedők mindazonáltal módot találnak arra, hogy a platformok számára észrevétlenül kihasználják a fogyasztók gyenge pontjait, megkerülik az algoritmikus ellenőrzéseket, és új weboldalakat hozzanak létre. Ezek a gyakorlatok fellelhetők független weboldalakon is, amelyek például a közösségi médiában és a webmail portálokon vagy a keresőprogramok szponzorált rangsorolásában megjelenő

⁶² Az Európai Bizottság arra is felszólította a tagállami hatóságokat, hogy fokozzák éberségüket, és igazítsák ki a Covid19-cel kapcsolatos élelmiszerek és étrend-kiegészítők online kínálatával és reklámozásával kapcsolatos kontrolltevékenységüket (https://ec.europa.eu/food/safety/official_controls/eu-co-ordinated-control-plans/covid-19_en). Ezen túlmenően az Európai Csalás Elleni Hivatal, az OLAF is indított vizsgálatokat (https://ec.europa.eu/anti-fraud/media-corner/news/13-05-2020/inquiry-fake-covid-19-products-progresses_en).

⁶³ A Bizottság felhívására a következő platformok válaszoltak: Allegro, Amazon, Alibaba/Aliexpress, CDDiscount, Ebay, Facebook (azaz Facebook, Facebook Marketplace és Instagram), Microsoft/Bing, Google (azaz Google ads és YouTube), Rakuten, Wish, valamint Verizon Media/Yahoo.

⁶⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_20_938

⁶⁵ Azaz a piactereket, a keresőmotorokat és a közösségi médiát.

⁶⁶ Például azonosítsák az olyan, keresett termékeket, amelyeket jogosulatlan előnyök szerzése céljából megtévesztő módon reklámoznak, valamint használjanak automatizált eszközöket a megtévesztő reklámok és az egészségre vonatkozó, jogellenes állításokkal népszerűsített „csodaszerekre” vonatkozó hirdetések proaktív eltávolítása érdekében.

⁶⁷ Például a Google világszerte a Covid19-cel kapcsolatban több mint 80 millió hirdetést blokkolt vagy távolított el, az eBay pedig több mint 17 millió olyan termékmegjelölést blokkolt vagy távolított el globális piactéréről, amely sértette az uniós fogyasztóvédelmi szabályokat.

hirdetések révén keltik fel a fogyasztók érdeklődését. Ezért a nemzeti fogyasztóvédelmi hatóságok továbbra is állandó készségben vannak, és változatlanul együttműködnek a Bizottsággal a fogyasztók online védelme érdekében⁶⁸.

A Bizottság fokozza a platformokkal, valamint az önszabályozó reklámszolgáltatókkal folytatott együttműködést és információcserét annak érdekében, hogy automatikus eszközöket fejlesszen ki a megtévesztő reklámok felderítésére. A platformoknak a válság végéig rendszeresen be kell számolniuk intézkedéseik hatékonyságáról és az új tendenciákról.

Számos család weboldalhoz olyan doménnevet rendelnek hozzá, amely a Covid19-hez kapcsolódó kulcsszavakat használ, mint például „korona”, „maszk” vagy „védőoltás”⁶⁹. Ezek a weboldalak különösen károsak, ha – hamisan – jogszerű vagy kormányzati honlapként vannak megjelenítve. A Bizottság felvette a kapcsolatot a doménnevekkel foglalkozó ágazattal, hogy megosszák és népszerűsítsék a spekulatív és visszaélészerű doménnévhasználat megakadályozását célzó bevált gyakorlatokat⁷⁰, és hasonló intézkedésekről állapodott meg a „eu” domén üzemeltetőjével, az EURiddel is⁷¹.

Intézkedések

- A fogyasztóvédelmi együttműködési hálózat keretében a nemzeti fogyasztóvédelmi hatóságoknak nyújtott támogatás magában foglalja a piacok dinamikus ellenőrzésére irányuló kapacitás finanszírozását is. Hosszabb távon a Bizottság meg fogja vizsgálni egy közös eszköztár létrehozásának lehetőségét, mint például a digitális piacok kriminalisztikai megfigyelőközpontja, amely konkrét eszközökkel rendelkezne az online vizsgálatok elvégzéséhez és a Covid19-hez kapcsolódó aggályos gyakorlatok kiszűréséhez⁷².
- A fogyasztók Covid19-cel összefüggő félrevezetésére vonatkozó uniós megközelítés előmozdítása érdekében fokozni fogják a nemzetközi együttműködést és tapasztalatcserét (például a nemzetközi fogyasztóvédelmi jogérvényesítő hálózat keretében)⁷³.

⁶⁸ A Bizottság iránymutatást adott ki annak érdekében, hogy segítsen a fogyasztóknak felismerni és elkerülni a Covid19-cel kapcsolatos lehetséges csalásokat az online vásárlások során: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumers/enforcement-consumer-protection/scams-related-covid-19_hu

⁶⁹ A Bizottság emellett szorosan együttműködik az Europollal és a regisztrátorokkal az információcsere előmozdítása érdekében, ezáltal lehetővé téve a Covid19-hez kapcsolódó, bűncselekmények céljára használt weboldalak gyors felderítését, bejelentését és eltávolítását. https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/catching_the_virus_cybercrime_disinformation_and_the_covid-19_pandemic_0.pdf

⁷⁰ Ezek közé tartoznak a Covid19-hez kapcsolódó kulcsszavakat tartalmazó doménnevet regisztráló felek adatainak pontosságát és érvényességét ellenőrző intézkedések, valamint a gyanús regisztrációk bejelentése az illetékes hatóságoknak, például a fogyasztóvédelmi hatóságoknak és a bűnüldöző hatóságoknak. Lásd még: <https://www.icann.org/news/blog/keeping-the-dns-secure-during-the-coronavirus-pandemic>.

⁷¹ <https://eurid.eu/en/news/doteu-covid19-measures/>

⁷² A fogyasztókat célzó csalások hatékony kezelése érdekében a Bizottság összehangolja a fogyasztóvédelmi együttműködési hálózat, valamint a doménnév-nyilvántartások és a pénzforgalmi szolgáltatók közötti együttműködést.

⁷³ Az OECD iránymutatást dolgozott ki a csalások azonosításának módjáról. Az iránymutatás a fogyasztóvédelmi együttműködési hálózat márciusban kiadott közös álláspontjából merít, amely azonosítja a Covid19-cel kapcsolatos leggyakoribb csalásokat. <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/protecting-online-consumers-during-the-covid-19-crisis-2ce7353c/>

KÖVETKEZTETÉS

A Covid19-válság során az EU különböző intézkedésekkel reagált a dezinformáció, a félretájékoztatás és a külföldi befolyásgyakorlási műveletek jelentette fenyegetésre. A polgárok egészségére és társadalmaink stabilitására gyakorolt lehetséges hatás mértéke és a válság nyomán felszínre került hiányosságok azonban további erőfeszítéseket tesznek szükségessé ezen a téren. A Covid19-válság egyfajta próbatétellé vált az EU és az uniós demokratikus társadalmak számára, hogy hogyan képesek kezelni ezt a kihívást. Az azonosított kihívásokra, az eddig levont tanulságokra és a javasolt rövid távú megoldásokra alapozva az uniós társadalom és demokratikus felügyelet hosszabb távon megerősödhet, ellenállóbbá válhat és felkészültebben nézhet szembe a jövő kihívásaival.

A Bizottság és a főképviselő rövidesen átülteti a gyakorlatba az e közleményben javasolt intézkedéseket, ezáltal lefektetve az év végén esedékes európai demokráciára vonatkozó cselekvési terv, valamint a digitális szolgáltatásokról szóló új jogszabály részét képező hosszabb távú megközelítés alapjait.